

УДК 355. 14

ВІЙСЬКОВИЙ ОДЯГ КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО

Студ. В.В. Висоцька, гр. БДК-1-16

Науковий керівник доц. Ф.М. Проданюк

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета дослідження розкрити динаміку формування основних елементів військового одягу київського князя в добу правління Володимира Великого.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- проаналізувати історіографію проблеми та джерельну базу дослідження;
- з'ясувати історичні передумови та обставини формування військового одягу київського князя Володимира Великого;
- визначити основні елементи військового одягу князя Київської Русі в X-XI ст.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження - процес формування складових частин військового одягу князя Київської Русі.

Предмет дослідження – особливості військового одягу київського князя, його історичні зміни.

Методи та засоби дослідження. При написанні роботи використовувалися загальнонаукові та спеціально-історичні методи, зокрема історичний, системно-структурний, біографічний, проблемно-хронологічний, аналітичний, конкретно-пошуковий та ін.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

Наукова новизна дослідження:

- здійснено спробу провести бібліографічне упорядкування численної наукової та публіцистичної літератури;
- розглянуто особливості слов'яно-давньоруського військового одягу, його обумовленість об'єктивними факторами;
- виявлено мистецькі особливості військового одягу київського князя.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання його положень та фактичного матеріалу при підготовці та проведенні занять з курсів «Українська та зарубіжна культура», «Мистецтвознавство», «Історія мистецтва та матеріальної культури», а також при написанні курсових та дипломних робіт з фахових дисциплін.

Результати дослідження. Джерелознавчу базу для вивчення військового одягу київського князя становлять три групи джерел: археологічні, писемні та образотворчі. Серед них важливе значення становить перша група джерел. До неї належать залишки костюмів Київської Русі, які знайдені в похованнях та дозволяють реконструювати їх складові частини й визначити крій цих виробів. До другої групи належать давньоруські літописи, берестяні грамоти та нотатки іноземців. Ці свідчення дають загальні відомості про конкретні види одягу, головних уборів, взуття тощо. Важливим джерелом є також твори монументального та декоративного мистецтва.

Вчені вказують на те, що давньоруський княжий стрій був пристосований до суворого клімату та складався з кількох предметів носі (натільного одягу, поясного, нагрудного, верхнього). Він щільно облягав тіло. До неодмінних складових давньоруського вбрання відносять полотняну сорочку. У княжому строї побутовали два види сорочки – верхня і нижня. Їх шили із різних тканин. Верхню виготовляли з дорогих тканин (паволоки чи оксамиту), а по викоту горловини її прикрашали золотим

гаптуванням. Після запровадження християнства на Русі в княжий стрій увійшла довга сорочка-туніка (дивитисій), яку виготовляли із золотої парчі.

Основними складовими частинами повсякденних костюмів знаті та звичайних людей були сорочки, штани, верхні свити, чоботи та шапки. Найбільш вирізнялися парадні костюми князів. Князівське вбрання тривалий час відрізнялося від одягу народних мас лише матеріалом та прикрасами. До військового одягу Київської Русі входили кольчуга, штани, сорочка пошиті з шовкових і оксамитових тканин візантійського виробництва. Князівський пояс, це своєрідний символ відваги і багатства володаря. Пояси були частиною скарбів, і передавалися у спадок. Однак конкретних даних про зовнішній вигляд та конструкцію поясів князів у писемних джерелах немає. До поясу кріпилася як зброя так і сумка (калитка, або веретище).

Ознакою княжого одягу було корзно – широкий плащ поли якого не сходились. Корзно застібалася біля правого плеча на фігурну застібку фібулу. Його шили із кольорових вовняних тканин найвищої якості. Край корзна обшивали смугами дорогого хутра куниці, соболя, білки, а поли оздоблювали золотою вишивкою, нашивними орнаментами бляшками із золота та срібла. У костюмі були штани порти, які шили з дорогої тканини. З усіх частин давньоруського костюму найкраще вивчене взуття. Для князів і багатих людей черевики шили з добре вичиненої шкіри, і вишивали кольоровими, вовняними і золотими нитками, дрібними перлами тощо. Носили й рукавиці, що мали чорний колір. Атрибутом захисту слугувала кольчуга. Завширшки 60 см, завдовжки 75- 90 см, мала короткі вище ліктя рукава, грудний розріз, що застібався на гудзик з лівої сторони та розрізи спереду та ззаду по подолу. Одягали її просто на сорочку і носили підперезаною шкіряним з металевими бляхами поясом, або ж непідперезаною. Металева кольчуга коштувала дуже дорого тому її одягали тільки князі. Усі бойові наголів'я в стародавній русі були відкриті і ніяких забрал і нерухомих чи рухомих частин не мали. Додатковим захистом слугувала бармиця - кольчужна сітка. Додатковим захисним обладунком був щит мигдалевидної, донизу загостреної форми та меч.

Голову захищав залізничний шолом. Головні убори князів та бояр названі у літописах «клобуками». Клобук являв собою хутряну шапку з високим наголовком, нижча частина якого обшивалася хутром. На золотих та срібних монетах князя Володимира, і на окремих актових печатках князівські шапки прикрашені перлинними підвісками, які були обов'язковою прикрасою корон візантійських імператорів.

Сучасні дослідники вказують на те, що значний вплив на формування цивільного та військового костюма правлячої еліти Київської Русі мали ідеали візантійської культури. Нове вбрання візантійського типу в симбіозі зі слов'янськими традиціями заклало характерні ознаки давньоруського вбрання не лише князів, але і членів їх сімей. Часто одяг та стилістика характерних наборів прикрас поєднувала в собі православні символи з язичницькими сюжетами.

Висновки: Володимир Великий визначний воїн. Військову славу йому принесли перемоги над поляками, в'ятичами, радимичами, волзькими булгарами, хозарами, печенігами та ін. Значну допомогу князю під час битв надавав військовий одяг.

Ключові слова: Володимир Великий, київський князь, військовий одяг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брайчевська О.А. Давньоруський чоловічий костюм X – XIII ст. (за археологічними писемними та образотворчими джерелами): автореф. дис. канд. іст. наук 07.00.06 / Брайчевська Олена Андріївна: АН України, Інститут археології. – К., 1992. – 19 с.